

А. Н. Ағыбаев

ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ

Оқу құралы

СМТЗЭ.А050 1.2456.Р0001

ӘОЖ 343 (075.8)
КБЖ 67. 411 я 73
А 23

*Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
заң факультетінің Ғылыми Кеңесі және
Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған
(№11 хаттама 6 қараша 2015 жыл)*

Пікір жазғандар:

заң ғылымдарының докторы, профессор *А.А. Исаев*
заң ғылымдарының докторы, профессор *Ә.А. Темірбеков*

Ағыбаев А.Н.

А 23 Қылмыстық құқық. Жалпы бөлім: оқу құралы / А.Н. Ағыбаев. – Алматы: Қазақ университеті, 2016. – 276 б.
ISBN 978-601-04-1630-7

Оқу құралында қылмыстық құқықтың жалпы мәселелеріне, оның принциптеріне, қылмыс пен жаза туралы ұғымдарға ғылыми анықтама берілген. Жазаға тарту мен одан босату, қылмысты анықтау мен одан арылу практикасы баяндалады. Қылмыс жасаушыларды мәжбүрлеп емдеу, жасөспірімдерді тәрбиелеу шаралары сөз болады.

Оқу құралы 2014 жылғы 3 пілдеде қабылданған Қазақстан Республикасының жаңа Қылмыстық кодексіне негізделіп, дайындалған және жоғары заң оқу орындары мен факультеттерінің студенттеріне арналған.

**ӘОЖ 343 (075.8)
КБЖ 67. 411 я 73**

ISBN 978-601-04-1630-7

© Ағыбаев А.Н., 2016
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2016

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ	3
1-тарау. ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҢ ПӘНІ, ТҮСІНІГІ, МІНДЕТТЕРІ МЕН ПРИНЦИПТЕРІ	5
§1. Қылмыстық құқықтың пәні және түсінігі	5
§2. Қылмыстық құқықтың міндеттері	8
§3. Қылмыстық құқық ғылымы	17
2-тарау. ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҢ ПРИНЦИПТЕРІ	19
3-тарау. ҚЫЛМЫСТЫҚ ЗАҢ	24
§1. Қылмыстық заңның түсінігі	24
§2. Қылмыстық заңның кеңістіктегі күші	29
§3. Қылмыстық заңның мезгілдегі күші	33
§4. Қылмыстық заңды түсіндіру	35
4-тарау. ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҮЗУШЫЛЫҚ ҰҒЫМЫ	38
§1. Қылмыстық құқық бұзушылық ұғымы және белгілері	38
§2. Қылмыстық құқық бұзушылықты басқа құқық бұзушылықтан және бейморальдық жат қылықтардан ажырату	44
§3. Қылмыс санаттары	47
5-тарау. ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҮЗУШЫЛЫҚ ҮШІН ЖАУАПТЫЛЫҚ ЖӘНЕ ОНЫҢ НЕГІЗДЕРІ	49
§1. Қылмыстық құқық бұзушылық үшін жауаптылықтың түсінігі	49
§2. Қылмыстық құқық бұзушылық үшін жауаптылықтың негіздері	52
§3. Қылмыстық құқық бұзушылық құрамының түсінігі және маңызы	52
§4. Қылмыстық құқық бұзушылық және қылмыс құрамы	55
§5. Қылмыстық құқық бұзушылық құрамының түрлері	59
6-тарау. ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҮЗУШЫЛЫҚ ОБЪЕКТІСІ	61
§1. Қылмыстық құқық бұзушылықтың объектісінің түсінігі және оның қылмыстық құқықтағы маңызы	61
§2. Қылмыстық құқық бұзушылықтың заты	66
7-тарау. ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҮЗУШЫЛЫҚТЫҢ ОБЪЕКТИВТІК ЖАҒЫ	69
§1. Қылмыстық құқық бұзушылықтың объективтік жағының түсінігі мен маңызы	69
§2. Қоғамға қауіпті іс-әрекеттің түсінігі	71
§3. Қылмыстық құқық бұзушылықтың зардабының түсінігі және оның түрлері	74
§4. Себепті байланыс және оның қылмыстық-құқылық маңызы	76

§5. Қылмыс
факультатив

8-тарау. ҚЫ

§1. Субъект

§2. Есі дүре

§3. Қылмыс

§4. Қылмыс

9-тарау. ҚЫ

§1. Қылмыс

түсінігі жө

§2. Кінәнің

§3. Қасақа

§4. Абайсы

§5. Қылмыс

§6. Кінәні

§7. Қате ж

10-тарау.

БҮЗУШЫ

§1. Іс-әре

жоятын м

§2. Қаже

§3. Қаже

§4. Жалғ

§5. Аса (

§6. Желе

тергеу әр

§7. Қолс

§8. Негіс

§9. Күш

§10. Бұй

11-тарау

§1. Қыл

§2. Қыл

§3. Қыл

§4. Аяқ

§5. Қыл

12-тарау

§1. Қыл

§2. Қыл

қатысу

§3. Қыл

§4. Қыл

қатысу

§5. Қыл

қатысу

§6. Қыл

13-тарау

§1. Қыл

§2. Қыл

	§5. Қылмыстық құқық бұзушылықтың объективтік жағының факультативтік белгілері.....	79
	8-тарау. ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚ СУБЪЕКТИСІ.....	81
	§1. Субъектінің түсінігі.....	81
	§2. Есі дұрыстық және есі дұрыс еместік.....	84
	§3. Қылмыстық құқық бұзушылық субъектісінің жасқа толу белгісі.....	88
	§4. Қылмыстық құқық бұзушылықтың арнаулы субъектісі.....	90
	9-тарау. ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТЫҢ СУБЪЕКТИВТІК ЖАҒЫ.....	90
	§1. Қылмыстық құқық бұзушылықтың субъективтік жағының түсінігі және оның маңызы.....	90
	§2. Кінәнің түсінігі.....	91
	§3. Қасақаналық және оның түрлері.....	92
3	§4. Абайсыздық және оның түрлері.....	97
	§5. Қылмыстық құқық бұзушылықтағы ниет және мақсат.....	103
	§6. Кінәнің екі түрімен істелетін қылмыстық құқық бұзушылықтар.....	105
	§7. Қате және оның маңызы.....	107
5		
5		
8	10-тарау. ІС-ӘРЕКЕТТІҢ ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚ ЕКЕНІН ЖОЯТЫН МӘН-ЖАЙЛАР.....	109
17	§1. Іс-әрекеттің қылмыстық құқық бұзушылық екендігін жоятын мән-жайлардың түсінігі және түрлері.....	109
19	§2. Қажетті қорғану.....	110
	§3. Қажетті қорғану шегінен асып кеткендік.....	116
24	§4. Жалған қорғану.....	118
24	§5. Аса (мәжбүрлі) қажеттілік.....	120
29	§6. Жедел-іздістіру іс-шараларын немесе жасырын тергеу әрекеттерін жүзеге асыру.....	123
33	§7. Қолсұғушылық жасаған адамды ұстағанда зиян келтіру.....	124
35	§8. Негізгі тәуекел.....	127
	§9. Күштеп немесе психикалық мәжбүрлеу.....	129
38	§10. Бұйрықты немесе өкімді орындау.....	130
38		
44		
47	11-тарау. ҚЫЛМЫС ІСТЕУ САТЫЛАРЫ.....	132
	§1. Қылмысты істеу сатылары туралы ұғым.....	132
	§2. Қылмыс істеуге дайындалу.....	134
	§3. Қылмыс істеуге оқталу.....	137
49	§4. Аяқталған қылмыстық құқық бұзушылық.....	140
49	§5. Қылмыстық құқық бұзушылықтан істеуден өз еркімен бас тарту.....	141
52		
52		
55	12-тарау. ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚҚА СЫБАЙЛАС ҚАТЫСУ.....	145
59	§1. Қылмыстық құқықтағы сыбайлас қатысудың түсінігі.....	145
	§2. Қылмыстық құқық бұзушылыққа сыбайластықпен қатысудың түрлері және нысандары.....	148
61	§3. Қылмыстық құқық бұзушылыққа сыбайластықпен қатысушылардың түрлері.....	152
	§4. Қылмыстық құқық бұзушылыққа сыбайластықпен бірге қатысушылардың жауаптылығының негізі және шегі.....	157
61	§5. Қылмыстық құқық бұзушылыққа сыбайластықпен қатысушылардың жауаптылығының арнаулы мәселелері.....	159
66	§6. Қылмыстық құқық бұзушылыққа жанасушылық.....	162
69		
69		
71	13-тарау. ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАРДЫҢ КӨПТІГІ.....	165
74	§1. Қылмыстық құқық бұзушылықтардың көптігі және олардың түрлері.....	165
76	§2. Қылмыстық құқық бұзушылықтың бірнеше рет жасалуы.....	167

§3. Қылмыстық құқық бұзушылықтардың жиынтығы	169
§4. Қылмыстың қайталануы.....	174
14-тарау. ЖАЗА ҰҒЫМЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ МАҚСАТТАРЫ	177
§1. Жазаның ұғымы.....	177
§2. Жазаның мақсаттары	179
15-тарау. ЖАЗАНЫҢ ЖҮЙЕЛЕРІ МЕН ТҮРЛЕРІ.....	182
§1. Жаза жүйелерінің және түрлерінің жалпы сипаттамасы	182
§2. Айыппұл.....	184
§3. Түзеу жұмыстары.....	186
§4. Қоғамдық жұмыстарға тарту	187
§5. Бас бостандығын шектеу.....	188
§6. Қамаққа алу	189
§7. Бас бостандығынан айыру.....	190
§8. Өлім жазасы.....	190
§9. Мүлікті тәркілеу.....	194
§10. Арнаулы әскери немесе құрметті атағынан, сыныптық шенінен, дипломатиялық дәрежесінен, біліктілік сыныбынан және мемлекеттік наградаларынан айыру.....	196
§11. Белгілі бір лауазымды атқару немесе белгілі бір қызметпен айналысу құқығынан айыру.....	197
§ 12. Шегелдікті немесе азаматтығы жоқ адамды Қазақстан Республикасының шегінен тысқары жерге шығарып жіберу	200
16-тарау. Жаза тағайындау	202
§1. Жаза тағайындаудың жалпы негіздері	202
§2. Жауаптылықты жеңілдететін және ауырлата-тын мән-жайлар.....	206
§3. Белгілі бір қылмыс үшін көзделген жазадан гөрі неғұрлым жаза тағайындау.....	221
§4. Сыбайлас қатысып жасалған қылмыстық құқық бұзушылық үшін жаза тағайындау	222
§5. Қылмыстық құқық бұзушылықтар жиынтығы бойынша жаза тағайындау.....	224
§6. Қылмыстардың қайталануы, қылмыстардың қауіпті қайталануы кезінде жаза тағайындау	228
§7. Үкімдердің жиынтығы бойынша жаза тағайындау	229
§8. Жаза мерзімдерін қосу кезінде мерзімдерді айқындау тәртібі.....	230
§9. Шартты түрде соттау	231
17-тарау. ҚЫЛМЫСТЫҚ ЖАУАПТЫЛЫҚТАН ЖӘНЕ ЖАЗАДАН БОСАТУ	234
§1. Қылмыстық жауаптылықтан және жазадан босатудың түсінігі және түрлері.....	234
§2. Шынайы өкінуіне байланысты қылмыстық жауаптылықтан босату.....	236
§3. Қажетті қорғаныс шегінен шығу кезінде қылмыстық жауаптылықтан босату	237
§4. Процестік келісімнің талаптары орындалған кезде қылмыстық жауаптылықтан босату	237
§5. Татуласуға байланысты қылмыстық жауаптылықтан босату.....	237
§6. Жағдайдың өзгеруіне байланысты қылмыстық жауаптылықтан босату.....	238
§7. Ескіру мерзімінің өтуіне байланысты қылмыстық жауаптылықтан босату	239
§8. Жазаны өтеуден мерзімінен бұрын шартты түрде босату.....	240
§9. Жазаның өтелмеген бөлігін неғұрлым жеңіл жаза түрімен ауыстыру не тағайындалған жаза мерзімін қысқарту.....	243
§10. Жүкті әйелдердің және жас балалары бар әйелдер мен жас балаларды жалғыз өзі тәрбиелейтін еркектердің жазаны өтеуін кейінге қалдыру	244
§11. Ауруға шалдығуына байланысты жазадан босату	246
§12. Ауыр мән-жайлардың тоғысуы салдарынан жазадан босату мен жазаны өтеуді кейінге қалдыру	247
§13. Айыптау үкімінің ескіру мерзімінің өтуіне байланысты жазаны өтеуден босату	247

§14. Рақымшылық немесе кешірім жасау актісі негізінде қылмыстық жауаптылық пен жазадан босату	249
§15. Сотталғандықтан арылу және оны жою	254

18-тарау. КӨМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАНДАРДЫҢ ҚЫЛМЫСТЫҚ ЖАУАПТЫЛЫҒЫ	257
§1. Көмелетке толмағандардың қылмыстық жауаптылығының жалпы сипаттамасы	257
§2. Көмелетке толмағандарға тағайындалатын жаза түрлері	258
§3. Көмелетке толмағандарды қылмыстық жауаптылықтан және жазадан босату	260
§4. Көмелетке жасы толмағандардың сотталғандығын жою ерекшеліктері	264

19-тарау. МЕДИЦИНАЛЫҚ СИПАТТАҒЫ МӘЖБҮРЛЕУ ШАРАЛАРЫ	265
§1. Медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларының түсінігі	265
§2. Медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларының түрлері	237
§3. Медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын ұзарту, өзгерту және тоқтату	268
§4. Медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын алкоголизм, нашақорлық және уытқұмарлық дертіне шалдыққан ауруларға қолдану	269

ӘДБИЕТТЕР	271
-----------------	-----

.....	169
.....	174
.....	177
.....	177
.....	179
.....	182
.....	182
.....	184
.....	186
.....	187
.....	188
.....	189
.....	190
.....	190
.....	194
матиялық	
ру	196
.....	197
.....	200
.....	202
.....	202
.....	206
ндау	221
.....	222
дау	224
.....	228
.....	229
.....	230
.....	231
ТУ	234
рлері	234
.....	236
босату	237
.....	237
.....	237
.....	238
сату	239
.....	240
.....	243
ге қалдыру	244
.....	246
.....	247
мен босату	247